

# Kravet på tydlig sexuell inriktning eller prägel vid sexuellt ofredande.

2018:37

## Falu tingsrätt

Allmän åklagare väckte vid Falu tingsrätt åtal mot P.B. för i första hand sexuellt ofredande och i andra hand ofredande enligt följande gärningsbeskrivningar.

P.B. har ofredat NN, på ett sätt som kunde förväntas kränka NN:s sexuella integritet, genom att smeka henne på benen och uttala att "det var mysigt att hon var här" eller något liknande. Det hände någon gång mellan den 4 februari 2016 och den 7 februari 2016 på [adress].

P.B. begick gärningen med uppsåt.

Ansvarsyrkande i andra hand.

P.B. har i vart fall på sätt som beskrivs ovan handgripligen antastat målsäganden. Gärningen har väckt starkt obehag hos den minderåriga målsäganden.

Målsäganden, benämnd Sekretess A, yrkade skadestånd av P.B. avseende kränkning.

P.B. förnekade att den händelse som angavs i gärningsbeskrivningarna hade ägt rum. I vart fall hade han saknat uppsåt.

Tingsrätten (rådmannen *Karin Hellmont* och nämndemannen *Lars Tannefors*) anförde i dom den 2 november 2016 följande.

## UTREDNINGEN

Åklagaren har som muntlig bevisning åberopat förhör med Sekretess A och P.B. samt med vittnet M.S., som är Sekretess A:s styvfar.

444

Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat sms-konversation mellan P.B. och Sekretess A den 5–7 februari 2016 till styrkande av att P.B. varit attraherad av Sekretess A och därmed haft motiv till gärningen.

## DOMSKÄL

### Omständigheter som de inblandade är överens om

Sekretess A tillbringade tiden den 4–7 februari hemma hos P.B. De hade träffats tidigare vid endast ett tillfälle samt haft viss annan kontakt. Anledningen var dock att Sekretess A, som då var 15 år, ville prata med någon som kände hennes pojkvän väl. Besöket hade också bestämts i samråd med hennes mamma och styvfar. P.B.

hämtade Sekretess A den 4 februari och skjutsade hem henne söndagen den 7 februari. I samband med detta stannade P.B. för att dricka kaffe med Sekretess A och hennes familj.

Den 7 februari med början kl. 07.19 utspelade sig följande sms-konversation mellan P.B. och Sekretess A.

--

Sekretess A har tillagt huvudsakligen följande.

Under fredagskvällen satt de i en soffa och tittade på tv. Hon satt med ryggen mot soffryggen och med benen nedåt. P.B. strök henne på knä och vader, vilket hon upplevde som obehagligt. Han sa också att det var mysigt att hon var där. Hon visste inte vad hon skulle göra men tog, efter ca en minut, sin tallrik och gick för att lägga sig.

Ungefär samma sak utspelade sig nästa kväll. Hon satt då med ryggen mot soffans armstöd och med benen uppdagna samt riktade mot mitten. P.B. strök då på båda hennes ben, från smalbenet, över vaden och till knät. Smekandet pågick ungefär en halv minut. Även denna kväll slutade med att hon tog sin tallrik, sa god natt och gick. De hade haft ett bra samtal om hennes pojkvän och deras relation. Hon trodde inte att P.B. skulle smeka henne igen och vågade inte säga något.

När P.B. kom in i det rum hon sov i på söndag morgon sa han att hon skulle tänka på vad hon gjorde och frågade om hon gillade äldre män, vilket hon spontant svarade ja på. Hon menade dock inte 50-åringar utan att hennes pojkvän var 19 år och att hon inte gillade pojkar som var yngre än henne. P.B. ville ha en kram så hon gav honom en kram men drog sig sedan undan. Eftersom hon tyckte det var obehagligt sa hon åt P.B. att lämna rummet. När hon sedan fick det sms där P.B. skrev att han var attraherad av henne mårde hon illa och skrev till sin pojkvän.

Efter att P.B. skjutsat hem henne var han kvar och fikade i en och en halv timme. Hon var tillbakadragen och tyckte att det var helt sjukt att han kunde sitta där och prata med hennes föräldrar som om inget hade hänt. När P.B. gett sig av visade hon hans sms och berättade vad han sagt. Det var hennes styvfar som ville polisanmäla P.B.

Under dagarna hos P.B. sa hon aldrig något om att hon ville åka hem. Efter händelsen har hon inte gått i skolan och inte till jobbet. Om hon är ute och ser en man så ringer hon till någon kamrat. Hon har pratat om det som hänt med sina kamrater och i viss mån med sin kontaktperson.

P.B. har berättat huvudsakligen följande. Han hade haft sms- och telefonkontakt med Sekretess A. Det hade varit problem med hennes pojkväns droganvändande och hon hade det jättejobbigt. Han erbjöd henne att komma hem till

445

honom och prata men det var hon som tog initiativ till att besöka honom. De hade pratat om att Sekretess A ville ha miljöombyte och vara på neutral mark. Han pratade också med hennes mamma. Trots att Sekretess A sagt att hon ville prata om sin pojkvän och deras relation var hon återhållsam och han fick dra ur henne svar. Det var över huvud taget inte så mycket prat.

På fredagskvällen åt de tacos framför tv:n. De satt i soffan och pratade sporadiskt till dess att Sekretess A sa att hon var trött, reste sig och gick för att lägga sig. Samma sak hände under lördagskvällen. Han strök inte Sekretess A på benen eller gjorde något som hon kan ha missuppfattat som en smekning. Eftersom han inte

trodde att Sekretess A skulle komma så han att han tyckte det var kul att hon ville komma men vet inte om han sa att det var mysigt.

Bakgrunden till det som hände under söndagen var att han fått signaler från Sekretess A att hon gillade äldre män. Det var dels eftersom Sekretess A:s pojkvän var äldre än henne och då han hade fått den känslan. Även om Sekretess A inte sa något speciellt var det sättet hon förde sig på och hur hon agerade. Hon hade ett sätt och tänkte som var som en äldre persons. Han funderade över detta och kände sig tvungen att fråga henne om hon gillade honom/sådana som honom. Man kan säga att han var sexuellt attraherad av Sekretess A. Efter att han fått hennes svar släppte han tankarna på detta. Sekretess A sa inte att hon tyckte om honom eller att hon var attraherad av äldre män. På söndagen i Sekretess A:s sovrum så pratade de mest om hennes pojkvän och att man ska vara försiktig med äldre narkomaner.

## Tingsrättens bedömning

Med ett undantag är P.B. och Sekretess A i huvudsak ense om vad som hänt. Undantaget gäller huruvida P.B. smekt Sekretess A på benen. Enligt Sekretess A har han smekt henne på underbenen vid två tillfällen när de suttit i en soffa. P.B:s inställning är att så inte skett. Ord står alltså mot ord i den frågan, vilket inte hindrar att en alltigenom trovärdig målsägandes berättelse kan läggas till grund för en fällande dom. När det gäller Sekretess A:s utsaga har den varit klar, tillräckligt detaljrik och – med hänsyn till hennes unga ålder – logisk. Det framstår som helt rimligt att en flicka på 15 år inte klarar av att säga till en man på omkring 50 år att hon tycker det är obehagligt att han tar på henne eller att hon vill åka hem tidigare än avsett, särskilt när hon inte är närmare bekant med honom och inga andra personer är närvarande. Sekretess A:s berättelse får också stöd av dels att hon så snart hon kunde efter att hon kommit hem berättade för sin familj vad som hänt, dels att P.B. uppenbarligen varit attraherad av henne. Det har inte heller framkommit något som talar för att Sekretess A skulle ha anledning beskylla P.B. för något denne inte gjort. Genom Sekretess A:s berättelse är det därför styrkt att P.B. smekt henne på underbenen. Det är oklart om P.B. uttalat att han tyckte det var kul eller mysigt att Sekretess A var där men det saknar betydelse.

Enligt 6 kap. 10 § andra stycket BrB döms den som bl.a. genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet för sexuellt ofredande. Gärningen måste typiskt sett duga för att kränka den andres sexuella integritet. Bedömningen påverkas av i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen

446

företas. Som exempel nämns kroppslig beröring, t.ex. att kortvarigt beröra en kvinnas bröst eller försöka dra ner ett blyxtlås i byxor. Det kan också vara fråga om sexuella åtbörder, användning av könsord, förevisning av bilder rörande sexuallivet och sexuella kontakter per telefon eller e-post. Bedömningen av om en gärning är ägnad att kränka en persons sexuella integritet ska ske på objektiva grunder och inte utifrån gärningsmannens privata syften (se Jareborg m.fl., Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2 uppl. 2015, s. 129 f.). Offrets uppfattning om vad som är kränkande har inte någon avgörande betydelse. Även om en person känner sig kränkt av en handling som, med hänsyn till de föreliggande omständigheterna, inte anses ägnad att kränka hennes sexuella integritet är kravet på att så ska vara fallet inte uppfyllt (se Berggren m.fl., Brottsbalken (10 maj 2016, Zeteo), kommentaren till 6 kap. 10 §, under rubriken Blottande eller ofredande).

Det som läggs P.B. till last är att han smekt Sekretess A på underbenen vid två tillfällen under en halv till en minuts tid. Det råder ingen tvekan om att Sekretess A har tagit illa vid sig av beröringen och känt ett stort obehag. Eftersom det inte framkommit några uppgifter avseende Sekretess A:s klädsel utgår tingsrätten från att hon inte satt med bara ben. Frågan är då om det objektivt sett är ägnat att kränka någons sexuella integritet att utanpå kläderna röra personens underben. Handlingen är på intet sätt jämförbar med de exempel som nämns i doktrinen enligt ovan. Oavsett om P.B. känt sig sexuellt attraherad av Sekretess A och om han uttalat att det var mysigt/kul

att hon var där kan hans agerande inte anses ägnat att kränka Sekretess A:s sexuella integritet. Han ska därför inte dömas för sexuellt ofredande.

Tingsrätten övergår därför till att pröva om P.B. ska dömas för ofredande. Enligt 4 kap. 7 § BrB döms den som bl.a. handgripligen antastar annan för ofredande. Brottetsbeskrivningen omfattar handlingar av skilda slag. Som exempel på handgripligen antastar nämns att någon avsiktligt knuffar eller sätter krokben för en annan person eller rycker eller sliter i offrets kläder. Det kan också vara att antasta en kvinna med klappar eller liknande smekningar (se Berggren m.fl., Brottsbalken (10 maj 2016, Zeteo), kommentaren till 4 kap. 7 §, under rubriken Den brottsliga handlingen).

P.B:s agerande omfattas alltså i sig av kravet i bestämmelsen om ofredande, dvs. att ha smekt Sekretess A. Begreppet smeka har som synonymer beröra, kela, klappa och stryka. All beröring kan knappast innebära ett handgripligt antastande som medför ansvar för ofredande. Att antasta är detsamma som att ofreda, vara närgången mot, ge sig på, angripa, ansätta eller besvära. I praxis har en man dömts för ofredande genom att handgripligen ha antastat en sovande kvinna genom att ha tagit av hennes trosor och under täcket hållit sitt huvud mellan hennes lår med ansiktet nära hennes nakna underliv. Det stod klart att mannen inte hade kvinnans samtycke till sitt handlande och att denne var medveten om detta (RH 1999:119). Likaså dömdes i RH 1984:84 en man som kysste en sovande 16-årig flicka på kinden och samtidigt berörde

447

hennes ena bröst under kläderna samt senare satte sig naken i hennes säng för ofredande. I detta fall har P.B. smekt Sekretess A:s underben ovanpå hennes kläder under en inte alltför lång tid. Handlandet kan inte jämföras med ett sådant smekande som innebär ett handgripligt antastande på så sätt att P.B. varit närgången mot, angripit, ansatt eller besvärat Sekretess A. P.B. ska därför inte heller dömas för ofredande utan frikännas.

Till följd av tingsrättens bedömning i skuldfrågan ska Sekretess A:s skadeståndstalan lämnas utan bifall.

## DOMSLUT

Tingsrätten ogillade åtalet och målsägandens skadeståndsyrkande.

Nämndemännen *Anett Kero* och *Ingvar Sahlander* var skiljaktiga och anförde:

I likhet med majoriteten anser vi styrkt att P.B. smekt Sekretess A på benen. Med hänsyn till att han känt sig attraherad av Sekretess A har han haft ett sexuellt motiv för sitt agerande och handlingen har varit ägnad att kränka hennes sexuella integritet. Av betydelse vid bedömningen är också att Sekretess A var endast 15 år. P.B. har haft uppsåt till gärningen och ska dömas för sexuellt ofredande. Överröstade i denna fråga är vi i övrigt ense med majoriteten.

## Svea hovrätt

Åklagaren och målsäganden överklagade i Svea hovrätt. Åklagaren yrkade att P.B. skulle dömas i första hand för sexuellt ofredande och i andra hand för ofredande. Målsäganden yrkade bifall till sitt skadeståndsyrkande.

P.B. bestred ändringsyrkandena.

Hovrätten (hovrättsråden *Johan Arvidsson* och *Sara Lindqvist* samt nämndemannen *Majken Humle*) anförde i dom den 28 mars 2017 följande.

## HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Parterna har lagt fram samma bevisning i hovrätten som i tingsrätten.

Tingsrätten har i sin dom redogjort för den utredning som har lagts fram och hur tingsrätten har värderat denna. Hovrätten delar tingsrättens bedömning att det är styrkt att P.B. har smekt målsäganden på underbenet. Till skillnad från tingsrätten anser emellertid hovrätten att det genom målsägandens utsaga som stöds av övrig utredning i målet även är utrett att P.B. i samband med gärningen uttalat att det var mysigt att hon var där.

Den som genom handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet har gjort sig skyldig till sexuellt ofredande (6 kap. 10 § andra stycket BrB). Det har inte någon avgörande betydelse om offret i det enskilda fallet känner sig kränkt, utan det avgörande är om handlandet typiskt sett duger för att kränka den andres sexuella integritet. För bedömningen kan det vara av betydelse mot vem handlandet företas och den kan påverkas av såväl tids- som

448

miljöförhållanden. En och samma handling kan vara ägnad att kränka ett barns sexuella integritet men inte en vuxens. (Se Berggren m.fl., Brottsbalken m.m. (2 jan. 2017, Zeteo), kommentaren till 6 kap. 10 §.)

Det har i förarbetena till den nuvarande lydelsen av bestämmelsen om sexuellt ofredande sagts att vissa ovälkomna närmanden mot vuxna personer, t.ex. att en man på gatan klappar en passerande kvinna i ryggslutet eller smeker henne på kinden, regelmässigt torde falla utanför bestämmelsen om sexuellt ofredande och i stället bedömas som ofredande. (Se prop. 2004/05:45 s. 87.)

P.B. har vid två olika tillfällen smekt målsäganden på benen. Målsäganden har beskrivit att P.B. började smeka henne på smalbenet, att han sedan smekte längs benet upp till knäet och därefter smekte hennes ben nedåt igen, att han smekte båda benen och att beteendet pågick kanske en halv minut eller en minut vid vardera tillfället. P.B. har vidgått att han hade ett sexuellt intresse för målsäganden. Målsäganden var 15 år gammal, kände inte P.B. och vistades tillsammans med honom i hans bostad under flera dygn. Av målsägandens uppgifter framgår att hon inte visste hur hon skulle hantera P.B:s närmanden och att hon inte vågade säga ifrån. Enligt hovrättens bedömning har P.B:s handlande, med hänsyn till förhållandena när gärningarna företogs, däribland målsägandens ålder och den utsatta situation hon befann sig i, en sådan sexuell innebörd att det typiskt sett duger att kränka målsägandens sexuella integritet. P.B. har haft uppsåt till sina handlingar och till de omständigheter som innebär att gärningen var ägnad att kränka målsägandens sexuella integritet. Han ska därför dömas för sexuellt ofredande.

Brottslighetens straffvärde är på bötesnivå. Påföljden ska därför bestämmas till dagsböter.

P.B. har genom sitt handlande allvarligt kränkt målsägandens personliga integritet. Han är därför skyldig att betala skadestånd. Hovrätten bestämmer skadeståndets storlek, med hänsyn till vad som enligt praxis brukar utgå vid kränkningar av liknande slag, till 5 000 kr.

## HOVRÄTTENS DOMSLUT

Hovrätten ändrar tingsrättens dom på så sätt att hovrätten

- a. dömer P.B. för sexuellt ofredande den 4–7 februari 2016 enligt 6 kap. 10 § andra stycket BrB,
- b. bestämmer påföljden till 60 dagsböter på vardera 270 kr,

c. förpliktar P.B. att betala skadestånd till Sekretess A med 5 000 kr jämte ränta – – –.

Tf. hovrättsassessorn *Klara Högström* var skiljaktig och anförde följande.

I likhet med majoriteten anser jag att det är styrkt att P.B. har handlat på det sätt som åklagaren har påstått. Frågan är emellertid om gärningen uppfyller rekvisiten för sexuellt ofredande.

För att en gärning ska bedömas som sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket BrB krävs att den utförs på ett sätt som är "ägnat att kränka personens sexuella integritet". Det är därmed tillräckligt att handlingen typiskt sett är sådan att offrets sexuella integritet kränks. Enligt förarbetena till bestämmelsens nuvarande lydelse kan vissa ovälkomna närmanden

449

mot vuxna personer, t.ex. att en man på gatan klappar en förbipasserande kvinna i rygglutet eller smeker henne på kinden, regelmässigt inte anses utgöra sexuella ofredanden (prop. 2004/05:45 s. 87). Således är inte varje angrepp med sexuell inriktning mot en enskild person att betrakta som sexuellt ofredande. Av nämnda förarbeten framgår det vidare att det för att en handling ska vara att anse som sexuellt ofredande krävs att en handling har utpräglad grad av "sedlighetssårande karaktär" och att man vid denna bedömning ska ta hänsyn till samtliga omständigheter, varvid det kan vara av betydelse mot vem handlingen företas. Samma handling kan vara ägnad att kränka ett barns sexuella integritet men inte en vuxens och uppfattningen av vad som är en kränkning av den sexuella integriteten kan också växla med tids- och miljöförhållanden (a.a. s. 87).

I förevarande fall har P.B. smekt målsägandens underben under en inte obetydlig tid och det framstår som klart att han gjorde detta eftersom han hade ett sexuellt intresse av henne. Även med beaktande av att målsäganden enbart var 15 år vid gärningen samt med hänsyn tagen till hennes relation till P.B. samt till syftet med vistelsen hos honom anser jag att den beröring som han har utsatt henne för inte kan vara av sådan utpräglad sexuell karaktär att gärningen ska rubriceras som sexuellt ofredande.

Med beaktande av att det inte har varit fråga om flyktiga smekningar på benen finner jag att P.B:s handlande utgör ett sådant handgripligt antastande av målsäganden som är att bedöma som ofredande. Det framstår också som klart att P.B. måste ha insett att det förelåg en beaktansvärd risk för att hans handlande inte var välkommet. P.B. ska därför dömas för ofredande till dagsböter.

Nämndemannen *Budh Deo Sharma* var skiljaktig såvitt avsåg ansvarsfrågan och anförde följande.

Åtalet ska ogillas på de av tingsrätten angivna skälen. Överröstad i denna del är jag i övrigt ense med majoriteten.

## Högsta domstolen

P.B. överklagade och yrkade att HD skulle ogilla åtalet för sexuellt ofredande, alternativt ofredande, och målsägandens skadeståndsyrkande.

Riksåklagaren och målsäganden motsatte sig att hovrättens dom ändrades.

HD meddelade prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrätten hade funnit utrett om gärningen.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren *Pia Nilsson Taari*, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande dom.

*Bakgrund*

Punkterna 1–5 motsvarar punkterna 1–7 i HD:s dom.

*Den rättsliga regleringen*

Punkterna 6 och 7 motsvarar punkterna 9 och 14 i HD:s dom.

450

*Sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet*

8. Bestämmelsen om sexuellt ofredande är subsidiär till andra brott i 6 kap. BrB och omfattar därmed handlingar som till sin art har ansetts mindre kvalificerade än sexuellt umgänge och sexuell handling, som ersatte det förstnämnda begreppet genom en reform år 2005 och som fick en något vidare innebörd än tidigare (prop. 1992/93:141 s. 33 och prop. 2004/05:45 s. 89 f.).

9. Exempel på handlingar som av lagstiftaren har ansetts falla innanför bestämmelsens tillämpningsområde är en flyktig beröring av den andres könsdelar då personen är påklädd och klädesplaggen hindrar direkt beröring samt en kortvarig beröring av en annan persons bröst eller könsorgan. Utanför tillämpningsområdet har ansetts falla ovälkomna närmanden mot vuxna personer, t.ex. att en man på gatan klappar en passerande kvinna i ryggslutet eller smeker henne på kinden. (Se prop. 2004/05:45 s. 87 f., 90 och 149 samt prop. 2012/13:111 s. 53.)

10. HD har såvitt avser fysisk beröring prövat gränsdragningen mellan sexuellt utnyttjande av underårig och sexuellt ofredande (NJA 1992 s. 585) och mellan sexuellt umgänge med barn och sexuellt ofredande (NJA 1993 s. 616). HD har också nekande besvarat frågan om sexuella handlingar som parterna brukade företa kunde innefatta sexuellt ofredande mot den andra parten då hon sov (NJA 1996 s. 418).

11. I rättsfallet "Rulltrappan" NJA 2017 s. 393 har HD behandlat innebörden av kravet på att gärningen ska vara ägnad att kränka den sexuella integriteten och av kravet på att agerandet måste ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel (se däri gjorda hänvisningar till bl.a. prop. 2004/05:45, prop. 2012/13:111 och NJA 2016 s. 129).

12. Bedömningen ska göras objektiverat och även om den utsatte har känt sig kränkt är handlandet inte straffbart som sexuellt ofredande, om det inte typiskt sett är sådant att det kränker den sexuella integriteten. Det hindrar inte att det kan vara av betydelse både vem som företar handlingen och mot vem den riktas. Bedömningen ska göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och kan påverkas av i vilken miljö och i vilket sammanhang som gärningen företas. (Se NJA 2017 s. 393 p. 7–9.)

13. För att en gärning ska vara straffbar förutsätts inte bara att den har haft en tydlig sexuell inriktning och varit ägnad att kränka den angripnes sexuella integritet, utan också att gärningsmannen genom ord eller handlande kan sägas ha ofredat den angripne (se NJA 2017 s. 393 p. 19).

14. Bedömningen av vilka gärningar som kan anses utgöra ett sexuellt ofredande kan förändras över tid, beroende på att samhällets allmänna toleransnivå i fråga om sexuella företeelser inte är konstant (Nils Jareborg m.fl., Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2 uppl. 2015, s. 129).

*Ofredande enligt 4 kap. 7 §*

15. Bortsett från en ändring år 1993 då maximistrafvet höjdes har bestämmelsen, fram till den 1 januari 2018, inte ändrats sedan brottsbalkens införande år 1962.

16. Straffrättskommittén anförde i betänkandet Förslag till brottsbalk att uttrycket "handgripligen antastar" omfattade att någon avsiktligt knuffar eller sparkar någon annan eller rycker eller sliter i dennes kläder, i de fall som inte var att bedöma som misshandel eller försök till misshandel. Otillbörligt närmande av kvinnor med ord eller handling skulle också kunna

451

omfattas. För att en gärning skulle anses innebära ett ofredande genom hänsynslöst beteende krävdes att den enligt vanlig värdering kunde sägas utgöra en kännbar fridskränkning. Vid remissbehandlingen underströks särskilt den föreslagna bestämmelsens betydelse för kvinnofriden på gator och allmänna platser. Enligt departementschefen borde ofredande av en kvinna i syfte att nå sexuell förbindelse anses falla under bestämmelsen. (Se SOU 1953:14 s. 169 och prop. 1962:10 B s. 116 f.)

17. I förarbetena till ändringen år 1993 upprepades tidigare angivna exempel samt lades till att det tillhörde det straffbara området att dra undan stolen när någon sätter sig. Vidare gavs som exempel handgripligt störande av kvinnofriden, bl.a. sådana trakasserier som inte var att betrakta som sexuellt ofredande. Det kunde gälla att handgripligen hindra en kvinna från att komma fram, ta henne under armen för att förmå henne att följa med eller antasta henne med klappar m.m. För att gärningen skulle vara brottslig krävdes att den innebar en kännbar fridskränkning och dessutom kunde anses ge uttryck för hänsynslöshet. (Se prop. 1992/93:141 s. 32.)

18. HD har inte behandlat gränsdragningen mellan sexuellt ofredande och ofredande i form av fysiska beröringar eller prövat brottsrekvisiten för ofredande mot en bakgrund liknande den som nu är aktuell (jfr NJA 1997 s. 359, NJA 2008 s. 946, NJA 2016 s. 129 och NJA 2017 s. 393).

19. Vid prövningen av om en gärning är straffbar som ofredande ska en bedömning göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Handlandet ska objektivt sett anses innebära en kännbar fridskränkning som ger uttryck för hänsynslöshet.

#### *Förhållandet mellan sexuellt ofredande och ofredande*

20. Ofredandebrottets tillämpningsområde sammanfaller i viss mån med bestämmelsen om sexuellt ofredande. Om förutsättningar föreligger att döma för såväl sexuellt ofredande som ofredande bör det endast dömas för sexuellt ofredande (se SOU 1953:14 s. 169 och prop. 2016/17:222 s. 64).

21. Att uttrycket ofredande används i båda bestämmelserna innebär inte att sexuellt ofredande är en kvalificerad form av ofredande. Brottbeskrivningarna har olika systematisk kontext där det ena brottet är ett sexualbrott och det andra ett fridsbrott. Skyddsintresset för sexualbrotten kan på ett övergripande plan sägas vara den enskildes sexuella integritet. Genom bestämmelsen om ofredande ska den enskilde skyddas mot gärningar som är fridsstörande. Den sexuella integriteten bör ges ett starkare skydd än den kroppsliga integriteten i allmänhet. En gärning som utgör ett sexuellt ofredande behöver alltså inte omfattas av bestämmelsen om ofredande. Inte heller ska rekvisitet "ofredar" ges samma innebörd i de båda bestämmelserna. (Se NJA 2017 s. 393 p. 21–26 och Nils Jareborg m.fl., Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2 uppl. 2015, s. 129.)

#### *Bedömningen i detta fall*

Handlandet är inte att bedöma som sexuellt ofredande

22. P.B. har smekt målsägandens underben utanpå kläderna i en halv till en minut samt uttalat att det var mysigt att hon var där. Frågan är om han genom detta handlande har ofredat målsäganden på ett sätt som var ägnat att kränka hennes sexuella integritet. Vad som har förekommit i tiden efter nämnda handlande, såsom konversationen per sms, är utan betydelse vid denna bedömning liksom det förhållandet att P.B. var attraherad av målsäganden.

452

Inte heller är det vid den objektiverade bedömning som ska göras av betydelse att målsäganden kände obehag.

23. Den stora åldersskillnaden, att målsäganden var endast 15 år och att hon befann sig i P.B:s hem, är omständigheter som kan vara av relevans. Beröringen har skett på underbenen som inte är, och som inte angränsar till, en intim kroppsdel såsom bröst eller könsorgan. Uttalandet kan inte sägas ha ett sexuellt innehåll ens sett till sammanhanget. De ord och den beröring som har lagts P.B. till last kan varken var för sig eller sammantaget anses ha en sådan tydlig sexuell inriktning eller prägel att det typiskt sett kränker den sexuella integriteten. P.B. ska alltså inte dömas för sexuellt ofredande.

*Handlandet är inte att bedöma som ofredande*

24. HD ska i andra hand pröva om nämnda handlande kan anses utgöra ofredande. Vid denna bedömning får det sammanhang i vilket handlandet skett avgörande betydelse. Så hade t.ex. en identisk beröring av en helt främmande person på ett allmänt kommunikationsmedel i de flesta fall bedömts som ofredande.

25. Målsäganden och P.B. var i vart fall ytligt bekanta och syftet med vistelsen som varade flera dagar var att de skulle samtala om hennes pojkvän. När beröringarna ägde rum satt de bredvid varandra i en soffa och tittade på tv. Mot den bakgrunden framstår det inte som särskilt anmärkningsvärt att det mellan dem förekom fysiska kontakter.

26. Målsäganden har beskrivit beröringarna som att P.B. strök henne på underbenen i en halv till en minut. Närmare detaljer om beröringarnas karaktär saknas. Vid en objektiverad bedömning med beaktande av övriga omständigheter såsom målsägandens ålder, kan inte handlandet anses innebära en sådan kännbar fridskränkning som ger uttryck för hänsynslöshet. Åtalet mot P.B. ska därmed ogillas.

– – –

DOMSLUT

Se HD:s dom.

HD (justitieråden Johnny Herre, Agneta Bäcklund, Anders Eka, Sten Andersson och Mari Heidenborg, referent) meddelade den 14 juni 2018 följande dom.

## DOMSKÄL

### Bakgrund

#### Åtalet m.m.

1. P.B. har åtalats för sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § BrB alternativt ofredande enligt 4 kap. 7 § BrB i dess lydelse före den 1 januari 2018, enligt följande gärningsbeskrivning.

P.B. har ofredat [målsäganden], på ett sätt som kunde förväntas kränka hennes sexuella integritet, genom att smeka henne på benen och uttala att "det var mysigt att hon var här" eller något liknande. Det hände någon

P.B. begick gärningen med uppsåt.

P.B. har i vart fall på sätt som beskrivs ovan handgripligen antastat målsäganden. Gärningen har väckt starkt obehag hos den minderåriga målsäganden.

2. I anslutning till åtalet har målsäganden yrkat skadestånd för kränkning med 10 000 kr eller, för det fall gärningen bedöms som ofredande, med 7 500 kr, samt ränta enligt 6 § räntelagen från den 7 februari 2016.

#### **Domstolarnas bedömningar m.m.**

3. Tingsrätten ogillade åtalet och skadeståndsyrkandet.

4. Hovrätten har dömt P.B. för sexuellt ofredande och bestämt påföljden till 60 dagsböter om 270 kr. Hovrätten har också förpliktat P.B. att betala skadestånd till målsäganden med 5 000 kr samt ränta.

5. Hovrätten har funnit styrkt att P.B. vid två olika tillfällen smekte den 15-åriga målsäganden på smalbenen. Hovrätten har utgått från målsägandens uppgifter om att P.B. smekte längs benet upp till knäet och därefter nedåt igen, att han smekte båda benen och att beteendet pågick kanske en halv minut eller en minut vid vardera tillfället. Hovrätten har vidare noterat att målsäganden inte kände P.B. närmare och vistades tillsammans med honom i hans bostad under flera dygn samt att hon inte visste hur hon skulle hantera hans närmanden och inte vågade säga ifrån. Hovrätten har slutligen funnit utrett att P.B. i samband med gärningen uttalade att det var mysigt att målsäganden var där.

6. Det framgår vidare av utredningen i målet att målsäganden var eller hade varit flickvän till P.B:s son och befann sig hos P.B. för att prata om relationen till sonen. Händelserna utspelade sig när de satt i soffan och tittade på TV tillsammans. Annat är inte utrett än att de hade kläder på sig.

7. HD har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrätten har funnit utrett om gärningen.

#### **Frågorna i HD**

8. Den huvudsakliga frågan i målet är om de handlingar som P.B. har utfört har en så tydlig sexuell inriktning eller prägel att hans agerande är straffbart som sexuellt ofredande. Om så inte är fallet är frågan om handlingarna är straffbara som ofredande.

#### **Sexuellt ofredande**

##### **Lagregleringen**

9. För sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket BrB döms den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

##### **Handlandet ska ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel**

10. Bedömningen av om en gärning varit ägnad att kränka den sexuella integriteten ska göras objektivt och utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Av betydelse vid den bedömningen är exempelvis vem

som företar handlingen, mot vem den riktas samt i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen sker. För att ett agerande ska vara ägnat att kränka offrets sexuella integritet måste handlandet ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Det senast sagda innebär ett krav på en kvalificering av det sexuella inslaget. (Jfr "Rulltrappan" NJA 2017 s. 393.)

11. Vissa handlingar är av sådan karaktär att de i stort sett alltid uppfyller kravet på tydlig sexuell inriktning eller prägel. Det handlar framför allt om beröring av en annan persons könsdelar (jfr prop. 2004/05:45 s. 87 f., 90 och 149 samt prop. 2012/13:111 s. 53).

12. När det är fråga om en kroppslig beröring som inte redan i sig typiskt sett uppfyller kravet på tydlig sexuell inriktning eller prägel får förhållandena i det enskilda fallet större betydelse. Ett sådant handlande kan, bl.a. beroende på avsikten hos den som utför handlingen, helt sakna sexuell koppling eller utgöra en sexuell invit. Så kan exempelvis en smekning av en annan persons rygg i ett fall ske som tröst och i ett annat fall utgöra ett sexuellt närmande.

13. Gärningsmannens personliga syften är visserligen inte avgörande för straffbarheten. Om han eller hon har haft en sexuell avsikt som kommit till uttryck vid handlingen kan detta emellertid påverka bedömningen.

## Ofredande

14. För ofredande enligt 4 kap. 7 § BrB, i dess lydelse före den 1 januari 2018, döms den som handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan.

15. Handgripligt antastande omfattar bl.a. handlande där någon avsiktligt knuffar någon annan eller rycker eller sliter i dennes kläder i fall som inte är att bedöma som misshandel eller försök till misshandel. Enligt förarbetena kan även sådant handgripligt störande av kvinnofriden som inte är att betrakta som sexuellt ofredande omfattas av bestämmelsen, såsom att fysiskt hindra en kvinna från att komma fram, ta henne under armen för att förmå henne att följa med eller antasta henne med klappar. Uttalandet tar främst sikte på fall där ett antastande genom ord eller handlande sker på gator och allmänna platser. (Se SOU 1953:14 s. 169, prop. 1962:10 B s. 116 f. samt prop. 1992/93:141 s. 32.)

16. Vid ofredande i form av handgripligt antastande förutsätts det för ansvar att gärningen innebär en kännbar fridskränkning (se "Rulltrappan" p. 13). Agerandet ska alltså präglas av viss hänsynslöshet. Det medför att inte varje beröring som är oönskad av den utsatte och som av denne uppfattas som otrevlig eller obehaglig, omfattas av straffansvaret. Kravet på kännbar fridskränkning innebär således en begränsning av det kriminaliserade området.

## Förhållandet mellan sexuellt ofredande och ofredande

17. Ofredandebrottets tillämpningsområde sammanfaller i viss mån med bestämmelsen om sexuellt ofredande. Om förutsättningar föreligger

455

att döma för såväl sexuellt ofredande som ofredande bör det endast dömas för det förra brottet.

18. Ett handlande som inte har en tillräcklig sexuell inriktning eller prägel för att utgöra ett sexuellt ofredande kan i stället falla under straffbudet om ofredande. Att uttrycket ofredande används i båda bestämmelserna innebär emellertid inte att sexuellt ofredande är en kvalificerad form av ofredande. Det ena brottet är ett sexualbrott där skyddsintresset är den enskildes sexuella integritet medan ofredandet är ett fridsbrott genom vilket den enskilde skyddas mot gärningar som är fridsstörande.

## Bedömningen i detta fall

### Handlandet har inte utgjort ett sexuellt ofredande

19. Det som läggs P.B. till last som sexuellt ofredande är att han utanpå kläderna har smekt målsäganden på hennes underben och att han i det sammanhanget har uttryckt att han tyckte det var mysigt att hon var där. Att smeka en annan person på underbenet utanpå kläderna är inte ett handlande som typiskt sett har en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Inte heller en bedömning av P.B:s handlande i ljuset av övriga omständigheter – däribland att han efter händelserna berättade att han var intresserad av målsäganden – kan leda till slutsatsen att handlandet har haft en sådan tydlig sexuell inriktning eller prägel som krävs för straffansvar. Så är fallet även om målsäganden kan ha uppfattat P.B:s handlande som ett närmande. Hans handlande är därmed inte straffbart som sexuellt ofredande.

### Handlandet har inte utgjort ett ofredande

20. P.B:s beröringar av målsäganden har visserligen inte varit av helt flyktig karaktär men det har likväl rört sig om lättare strykningar eller smekningar utanpå kläderna. Även om beröringarna varit oönskade av målsäganden och av henne uppfattats som obehagliga utgör de inte en så kännbar fridskränkning att de bör föranleda ansvar för ofredande.

### Slutsatser

21. Mot bakgrund av det anförda ska P.B. frikännas och målsägandens skadeståndsyrkande ogillas. – – –.

## DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom frikänner HD P.B. och ogillar skadeståndsyrkandet.

– – –

*HD:s dom meddelad:* den 14 juni 2018.

*Mål nr:* B 2066-17.

*Lagrum:* 4 kap. 7 § och 6 kap. 10 § BrB.

*Rättsfall:* NJA 2017 s. 393 .